

Příběhy paralympijských hrdinů. Kdo se navzdory handicapu dokázal kvalifikovat i na olympijské hry?

27.8.2024 - Luboš Brabec | Česká olympijská

Stoke Mandeville Hospital je zdravotnické zařízení v anglickém Aylesbury, asi osmdesát kilometrů severozápadně od Londýna. Právě zdejší lékař Ludwig Guttman, který se zabýval rehabilitací válečných veteránů s poškozenou míchou, byl průkopníkem v pořádání sportovních soutěží, jež se staly předchůdcem dnešních paralympiád.

První se konaly v roce 1948 a zúčastnilo se jich šestnáct odvážlivců soutěžících v lukostřelbě. O čtyři roky později na Stoke Mandeville Games dorazili první cizinci, Nizozemci, soutěž si tak mohla do názvu hrdě přidat slovo „International“.

Počínaje rokem 1960 se každé čtvrté setkání přesunulo do země, která aktuálně hostila tradiční olympijské hry. Ve snaze získat si větší mezinárodní pozornost i kontakty s národními a mezinárodními sportovními organizacemi. Rozšiřoval se také počet disciplín, účastníky už netvořili pouze váleční veteráni a později se k vozičkářům připojili rovněž sportovci s jinými druhy handicapu.

Nejslavnějším jménem, které se na Stoke Mandeville Games objevilo, byl bezesporu Abebe Bikila, dvojnásobný olympijský vítěz v maratonu. V roce 1969 měl doma v Etiopii vážnou autonehodu a zůstal připoutaný na vozík. Protože bez sportu nemohl být (a nutně se potřeboval hýbat, aby se jeho zdravotní stav nehoršil), zkoušel to s lukostřelbou a v roce 1970 vyrazil na závody do Anglie.

Právě účastnický nejpočetnější ročníky Stoke Mandeville Games z olympijských let byly později dodatečně uznány za oficiální paralympiády. Jejich opravdový rozmach nastal po roce 1988, kdy se začaly konat ve stejném městě jako OH, vždy s odstupem několika málo týdnů. Poprvé v Soulu a následně v Barceloně, kde je navštívil i předseda MOV Juan Antonio Samaranch.

Paralympijské hry napsaly spoustu úžasných a nesmírně inspirativních příběhů, které by vydaly na soubor knih nebo hodně dlouhý dokumentární seriál. K nejsledovanějším patřily ty, jejichž hrdinové se navzdory handicapu dokázali kvalifikovat i na olympijské hry.

Například první paraplegičkou, která se představila na OH, se v roce 1984 stala novozélandská lukostřelkyně Neroli Fairhallová. V pětadvaceti letech havarovala na motorce a ochrnula do pasu dolů, přesto se nechtěla smířit s tím, že by to mělo znamenat konec se sportováním. Nejdřív to zkoušela s atletikou a v roce 1972 se zúčastnila paralympiády v západoněmeckém Heidelbergu, kde závodila ve vrhu koulí.

Víc ji však zlákala lukostřelba. Navzdory tomu, že v počátcích měla ke sportovním úspěchům daleko. A to si nekladla malé ambice: chtěla se kvalifikovat i na olympijské hry. Začala tedy posilovat a čtyřikrát týdně chodila plavat, aby zpevnila tělo.

Dřela a dřela, ale zprvu její sen zničila geopolitika. V roce 1980, jedenáct let po autonehodě, se sice nominovala na OH do Moskvy, ale Nový Zéland byl jednou z pětašedesáti zemí, které je kvůli sovětské invazi do Afghánistánu bojkotovaly. Výkonnost ukázala aspoň na paralympiádě v Nizozemsku, kde získala zlatou medaili a vytvořila světový rekord.

Olympijské atmosféry se dočkala až o čtyři roky později v Los Angeles. Už to, že se jako první

paraplegička dostala na nejsledovanější akci, bylo něco neuvěřitelného. Ale nesklízela pouze obdiv. Od soupeřek slýchávala i to, že má vlastně výhodu, když sedí, je totiž ve stabilní pozici. „Nevím. Nikdy jsem nestrílela vestoje,“ lakonicky odpovídala na podobné výhrady.

Ve velmi mediálně sledované soutěži Fairhallová obsadila 35. místo, za sebou nechala dalších dvanáct závodnic. Ale to byla ta méně důležitá věc. Hlavní bylo její poselství, že ani zdravotní handicap vás nemusí zastavit v cestě za svými sny.

Ještě před olympijským startem od Alžběty II. obdržela Řád britského impéria a stala se vzorem pro mnoho lidí s podobným osudem. Dvakrát se ještě představila na paralympijských hrách, v letech 1988 a 2000, pak se věnovala trenérské práci. Zemřela v 61 letech, na následky nemoci související s jejím postižením. Fairhallová zatím našla šestnáct následovníků soutěžících na olympijských i paralympijských hrách, někteří to zvládli i v rozmezí několika týdnů.

Zatím poslední se letos v Paříži stala brazilská stolní tenistka Bruna Alexandreová s amputovanou pravou rukou. Nastoupila do úvodního kola ženské týmové soutěže proti Jižní Koreji, kde prohrála svůj zápas ve dvouhře i čtyřhře, ale sklidila uznání publika stejně jako soupeřek. Na rozdíl od jiných totiž není sportovkyní, jejíž osud změnila nějaká tragická událost v průběhu dospělosti. O ruku přišla už v šesti měsících, kvůli tromboze vyvolané špatnou aplikací vakcíny.

K velkým postavám sportovní historie patří i jihoafrické plavkyně Natalie du Toitová. Její příběh se v mnohém podobná osudu Neroli Fairhallové. S tím rozdílem, že ještě před osudovou nehodou byla velmi nadějnou sportovkyní. Věnovala se plavání a v roce 2000 jí těsně unikla nominace na olympijské hry v Sydney. V předchozí sezoně svou zemi reprezentovala na Hrách Commonwealthu.

To jí bylo čtrnáct a zdálo se, že má před sebou velkou kariéru ověřenou mnoha rekordy a medailemi. Jenže za tři roky havarovala na skútru – přesněji řečeno: cestou z tréninku v Kapském Městě ji srazilo auto. Měla rozdrčené koleno a levou nohu zlomenou na třikrát. Lékaři se několik dnů snažili končetinu zachránit, ale neúspěšně. Museli ji amputovat v koleni.

Du Toitová ani na nemocničním lůžku nepomýšlela na to, že by se vzdala plavání. „Byla to věc, kterou jsem si chtěla udržet,“ vzpomínala. „Navzdory všemu jsem byla pořád stejným člověkem se stejnými sny. Samozřejmě hodně lidí mě od mých plánů odrazovalo, ale sny jsou to, co chcete vy, ne co chtějí druzí.“ Ostatně nad postel si tenkrát napsala: „Životní tragédií není nedosáhnout svých cílů. Životní tragédií je nemít žádné cíle.“

Pět měsíců po nehodě už byla v bazénu a další rok na Hrách Commonwealthu v Manchesteru brala dvě zlaté medaile v soutěžích handicapovaných. Navíc se jako první v historii kvalifikovala do tradičního závodu na 800 metrů volným způsobem, ve finále obsadila osmé místo a telefonicky ji dokonce poblahopřál prezident Nelson Mandela.

Na Afrických hrách dokonce stejnou disciplínu dokázala vyhrát! „Ve vodě jsem jako kdokoli jiný,“ říkala. „Jdu si to užít a pokusit se o co nejlepší výsledek.“ V roce 2004 vybojovala na paralympijských hrách v Aténách pět zlatých medailí a za cíl si dala dostat se v Pekingu do olympijského závodu na 10 kilometrů.

V bazénu by byla bez šance, na jakékoli trati, protože by zásadně ztrácela při kopech na obrátce. Na druhé straně při dlouhých závodech trpěla křečemi v pravé noze, protože jí musela víc a silněji zabírat, a extra posilovala levou ruku, aby dorovнала vynucenou asymetričnost těla. Ne, v tomto případě nikdo nemohl vést debaty, že by jí handicap jakkoli zvýhodňoval...

Vysněného cíle se jí podařilo dosáhnout. Nejen, že se na OH kvalifikovala, ze čtvrtého (!) místa na mistrovství světa, ale stala si vlajkonoškou výpravy Jižní Afriky. V závodě obsadila šestnácté místo a z

Pekingu se hned domů nevracela. Zůstala tam i na paralympiádu, z níž si odvezla pět zlatých medailí.

Celkově jich v letech 2004-12 získala třináct, nim přidala dvě stříbrné. S kariérou se rozloučila v Londýně a odešla jako jedna z nejrespektovanějších sportovkyň. V roce 2010 byla dokonce oceněná prestižní cenou Laureus World Sports Award for Sportsperson of the Year v kategorii handicapovaných.

Nikdo neví, jak se mohla její kariéra vyvíjet nebýt oné osudné autonehody. Možná mohla mít doma kupu olympijských medailí a rekordů. Ale sama Natalie du Toitová, která letos v lednu oslavila čtyřicátiny, si o tom zakázala přemýšlet. „Vím, že můj život po autonehodě se zásadně změnil, a vždycky jsem byla přesvědčená, že se změnil převážně k lepšímu.“

<https://www.olympijskytym.cz/article/pribehy-paralympijskych-hrdinu-kdo-se-navzdory-handicapu-do-kazal-kvalifikovat-i-na-olympijske-hry>